

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ – МІСЦЕВІ РІШЕННЯ

КРАЩІ ПРАКТИКИ КАРПАТСЬКИХ ГРОМАД

2025

ВСТУП

ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН У КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Для розвитку демократичного суспільства участь громадян у процесах ухвалення рішень має вирішальне значення. Саме цей процес дає людям змогу активно долучитися до формування державної політики та вирішення питань громади, що безпосередньо впливають на їхнє життя. Такий підхід істотно виходить за межі односторонньої комунікації «зверху донизу»: він сприяє зміцненню довіри між громадянами й владою, підвищує якість рішень і забезпечує прозорість їх прийняття. Ефективне врядування, де залучені громадяни і яке справді відображає потреби та прагнення громади, стає більш можливим завдяки обміну інформацією та спільному пошуку відповідей на виклики.

Ключову роль у розвитку партисипативної демократії відіграє громадянське суспільство, яке глибоко вкорінене у громадах, і представляє та підсилює інтереси різних груп. Принципова відмінність між державою та громадянським суспільством полягає в характері реагування на соціальні виклики. Держава, з огляду на жорстку бюрократичну ієрархію, часто повільно відповідає на проблеми місцевих громад і не завжди спроможна вчасно виявити їхні глибокі причини. Натомість громадські ініціативи, що виникають безпосередньо в середовищі громад, пропонують практичні рішення або навіть беруть на себе виконання функцій, які держава не встигає реалізувати. У межах партисипативної демократії такі ініціативи можуть бути адаптовані та інтегровані в загальнодержавні політики. Саме тому ефективна й далекоглядна держава має формувати сприятливе середовище для розвитку громадянського суспільства та використання його інноваційного потенціалу у сфері залучення громадян.

Громадянське суспільство є також одним із головних рушіїв соціальних інновацій, і в цій брошурі представлені приклади, які наочно демонструють ключові передумови цього процесу. Насамперед ідеться про наявність агентів змін — вмотивованих людей, які втілюють цінності своєї громади, надихають інших і мають сміливість брати на себе ініціативу для зміни поточних умов.

Водночас здатність мобілізувати інших, формувати коло підтримки та перетворювати зміни на спільну справу є необхідною умовою сталого розвитку, тому агенти змін не можуть діяти ізольовано.

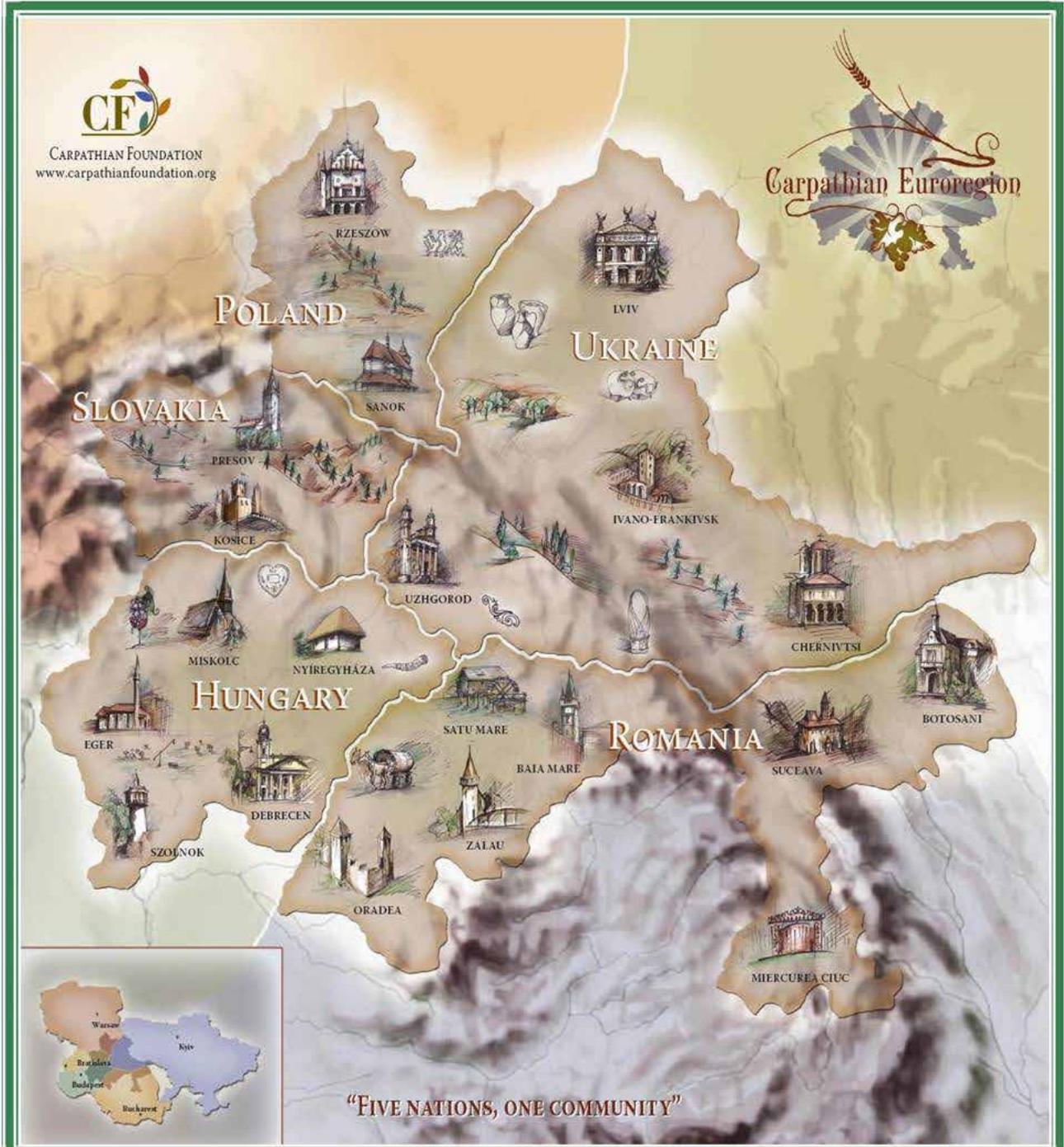
У цій брошурі зібрано кращі практики процесу залучення громадян у Карпатському регіоні – це презентація низки насправді успішних ініціатив, реалізованих організаціями громадянського суспільства Карпат, які створили передумови для активних дій на місцевому рівні. Серед них - заохочення участі молоді в публічному житті, розширення можливостей для залучення громади, заснування нових громадських інституцій, розвиток добросусідства та збереження місцевої культури, мобілізація громад, підтримка мігрантів і внутрішньо переміщених осіб, а також багато інших важливих ініціатив.

Основною метою діяльності Карпатської платформи громадянського суспільства є налагодження зв'язків і співпраці між локальними організаціями громадянського суспільства з обмеженим доступом до ресурсів, що працюють у сусідніх країнах Карпатського регіону. Через створення мережі взаємної підтримки, довіри та обміну досвідом платформа формує спільний громадянський простір, у якому агенти змін можуть навчатися одне в одного та посилювати власний вплив.

Ця збірка покликана сприяти досягненню цієї мети й водночас слугувати джерелом натхнення для інших організацій громадянського суспільства, які прагнуть впроваджувати ефективні практики у своїх громадах та зміцнювати участь громадян у Карпатському регіоні.

ШАНДОР КЕЛЕШ

Голова Правління
Карпатський фонд - Угорщина

УКРАЇНА

Назва кращої практики: **ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМИ ВІЙНИ**
Назва організації, місцезнаходження : **БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «ДЕРЕВО МОГО ЖИТТЯ»», Закарпатська область України (Закарпаття).**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

«Дерево мого життя» здійснює свою діяльність у мальовничому гірському регіоні Закарпаття, а саме в Ужгороді, Мукачеві та Сваляві, які до війни були відомі своєю природною красою, туристичними принадами та яскравим багатокультурним середовищем. Ці міста є одними з найбільш густонаселених у регіоні та з початку повномасштабного вторгнення прийняли найбільшу кількість внутрішньо переміщених осіб, включно з родинами військовослужбовців. Окрім цього, тут дислокується одна з провідних бригад Збройних сил України, а тисячі поранених воїнів проходять лікування в місцевих лікарнях.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

БО «Дерево мого життя» була зареєстрована у квітні 2022 року, невдовзі після повномасштабного вторгнення. Організація реалізує свої завдання у сфері надання психологічних та психосоціальних послуг для поранених і демобілізованих військових, родин діючих військовослужбовців і тих, хто втратив рідних на війні, ВПО та літніх людей, медичного персоналу та соціальних працівників. Висококваліфікована команда «Дерева» складається з двадцяти трьох осіб: чотири адміністратори, один волонтер, шість фасилітаторів, лайф-коуч, фахівець із психічного здоров'я на робочому місці, п'ять консультантів з військової психології, чотирьох психологів та двох психотерапевтів.

88015, вул. Олександра Хіри, 6а,
Ужгород, Україна

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Окрім непотрібних людських втрат і жахливих руйнувань, війна залишає свій жорстокий відбиток на психічному здоров'ї як військових, так і цивільних. Вона завдає важкої травми, наслідки якої люди можуть переживати все життя. За таких обставин психоемоційна підтримка тих, хто долає психологічну травму війни, набуває дедалі більшої ваги. Це включає стабілізацію, відновлення ресурсів, роботу з втратою (в тому числі – невизначеною), профілактику суїцидів тощо.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

«Дерево мого життя» пропонує систематичний і сталий підхід до подолання цих викликів, впровадивши унікальний комплекс послуг, який включає: комплексне бальнеологічне та психоемоційне відновлення для ветеранів з набутими інвалідностями; щотижневе психоемоційне відновлення для груп дружин діючих військовослужбовців; щотижневе психологічне відновлення і опрацювання втрати для груп членів родин, які втратили своїх близьких; щотижневе психологічне відновлення з використанням анімалотерапії для груп

військових, які повернулися з полону; психоемоційні сесії для груп ветеранів; щоденні психоемоційні активності на свіжому повітрі для ветеранів, що проходять лікування у місцевих лікарнях; щоденні психоемоційні заходи, включно з іпотерапією, для ветеранів і їхніх родин; щоденні психоемоційні активності, включно з каністерапією, для людей з інвалідністю; постійні психоосвітні заходи для літніх людей; інтеграційні активності для ВПО; психоосвітні активності для працівників медичної та соціальної сфер.

УКРАЇНА

Назва кращої практики: **КЛУБ СЕНЬОРИВ**

Назва організації, місце розташування: **Громадська Організація «Рух Підтримки Закарпатських Військових – Ужгород», Закарпатська Область України (Закарпаття)**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

«Рух» сформувався в Ужгороді - обласному центрі Закарпаття. Від початку російської військової агресії у 2014 році це невелике, спокійне й охайне місто з населенням близько 120 тисяч людей поступово перетворилося на одну з ключових опор національної стійкості.

Ужгород прийняв найбільші хвилі внутрішньо переміщених осіб, серед яких було багато жінок, дітей та літніх людей. Сюди релокувалися бізнеси та культурні інституції, що отримали можливість продовжувати роботу. У місті сформували і значну частину нових військових підрозділів. У таких умовах «місто, що дрімало», змушене було змінитися - і стало важливим економічним та гуманітарним хабом. Місцева громада відіграє ключову роль у цих трансформаціях: вона підтримує захисників, допомагає їхнім родинам і дбає про людей, які тікають від війни. Серед багатьох формальних і неформальних ініціатив, що виникли для реагування на виклики агресії, «Рух» займає особливе, провідне місце.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

«Рух» - найбільша й найвідоміша громадська організація регіону. Виникла у 2014 році як неформальна волонтерська ініціатива, спрямована на підтримку військових підрозділів Закарпаття та

родин військовослужбовців. Із початком повномасштабної війни, у 2022 році, «Рух» був офіційно зареєстрований і суттєво розширив напрями роботи.

Попри стрімке зростання, головний принцип діяльності залишився незмінним: основою є волонтерство та прямі пожертви місцевих мешканців. Тисячі людей вкладають свій час, ресурси й сили у роботу організації. Окрім традиційної допомоги військовим, «Рух» підтримує родини захисників, вдів і дітей, які втратили батьків, реалізує програми інтеграції для ВПО, опікується пораненими в місцевих лікарнях, проводить благодійні аукціони та фандрейзингові кампанії, популяризує волонтерство й громадську залученість.

88000, вул. Юрія Гойди, 8, Ужгород,
Україна

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Значне розширення діяльності «Руху» та поява нових напрямів роботи з 2022 року стали серйозним викликом для організації. Потрібно було одночасно розвивати власну інституційну спроможність і відповідати на зростаючі потреби кількох дуже різних цільових груп.

Серед тих, хто прибув до Ужгорода у хвилях внутрішнього переміщення, була велика кількість літніх людей (65+). Самотні, позбавлені дому, звичного соціального середовища, а часом і відчуття сенсу, вони опинилися в особливо вразливому становищі.

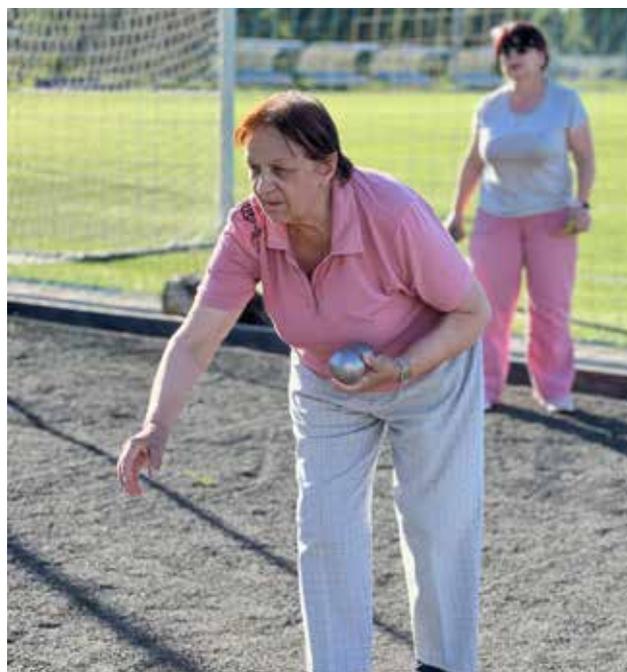
І громада, і «Рух» мали знайти спосіб відповісти й на цей виклик, адже потреба в підтримці була нагальною і очевидною.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

Організація запропонувала підхід, побудований на принципі win-win: поєднання послуг для літніх людей із залученням їх до волонтерської діяльності «Руху». Так у 2023 році з'явився «Клуб сеньйорів». Він забезпечує психосоцієну підтримку, сприяє інтеграції в громаду, допомагає знайомитися, встановлювати нові соціальні зв'язки та відчувати

себе частиною спільноти. Така діяльність позитивно впливає на фізичне та психічне здоров'я літніх людей. Участь у волонтерстві додає їхньому життю змісту, дає відчуття необхідності й важливості для інших. «Рух» високо цінує внесок сеньйорів у щоденну роботу організації: вони плетуть маскувальні сітки, збирають пожертви в торгових центрах, виготовляють вироби для благодійних ярмарків, допомагають в офісі. Діяльність Клубу побудована так, щоб надавати мож-

ливості, а не нав'язані рішення. Учасники можуть самостійно змінювати формат занять і створювати власні ініціативи. Так, групи скандинавської ходьби та нейродинамічної гімнастики стали цілком автономними й незалежними. «Рух» щиро пишається успіхами сеньйорів і розглядає їх як один із найвагоміших результатів своєї роботи.

Посилання, що
демонструють
кращу практику

УКРАЇНА

Назва практики: **Дитячий центр**

Назва організації, місце розташування: **Волонтеріат Ужгородського Національного Університету, Закарпатська Область України (Закарпаття)**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Ужгородський національний університет - найбільший освітній заклад Закарпаття. Його кадровий потенціал, що складається з понад 2000 працівників та 16 000 студентів, значно перевищує будь-яку іншу установу чи організацію регіону. Фактично немає сфери діяльності в Закарпатті, де університет не був би присутній. Саме це робить його роль особливо ваговою для соціального, економічного та політичного розвитку області.

Університет формує стандарти та цінності, які його численні випускники впроваджують у різних сферах суспільного життя. Тому цілком закономірно, що саме він одним із перших зустрів виклики повномасштабного вторгнення у 2022 році.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

Громадську організацію «Волонтеріат Ужгородського національного університету» було засновано у 2018 році як ініціативу близько ста студентів та викладачів. Спершу її діяльність була спрямована на розвиток професійних і соціальних навичок студентів через їхнє залучення до волонтерства та участь у суспільно значущих заходах.

З початком повномасштабної війни волонтери трансформувалися на важливий гуманітарний центр, який надає широкий спектр допомоги як у регіоні, так і за його межами. Вони відправили кількисот тонн гуманітарної допомоги в прифронтові райони, забезпечували щоденними безкоштовними обідами дві тисячі людей, які знайшли притулок у приміщеннях університету, створили

коворкінг-простір для ВПО, відкрили молодіжний центр, постійно підтримували військові підрозділи, а також викладачів та студентів університету, які стали на захист країни.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Із 2022 року університет фактично став найбільшим притулком для внутрішньо переміщених осіб у регіоні. У його приміщеннях на постійній основі проживає від 500 до 2000 людей. Значну частину становлять жінки та діти. Від самого початку кризової

88000, площа Народна, 2, офіс 25,
Ужгород, Україна

ситуації Волонтеріат приділив дітям особливу увагу та надавав всебічну підтримку.

Згодом стало очевидним, що гуманітарної допомоги недостатньо - необхідні сталі, постійно доступні послуги. Лише так можна одночасно забезпечити догляд за дітьми та надати батькам можливість інтегруватися в місцеву громаду: знайти роботу, постійне житло, визначитися з освітою для дітей, орієнтуватися у доступних соціальних послугах.

Попри гострий дефіцит вільних приміщень, Волонтеріат взявся за занедбані кімнати, вони були відремонтовані та облаштовані для Денного центру для дітей ВПО.

ОПИС КРАЦЬОЇ ПРАКТИКИ

З огляду на нагальну потребу у сталих послугах для дітей ВПО, які проживають у приміщеннях університету, та усвідомлюючи обмежені ресурси міських закладів дошкільної освіти, Волонтеріат створив Денний центр.

Програму центру розробили таким чином, щоб поєднати освітні заняття, психологічну підтримку для дітей та їхніх батьків, а також рекреаційні, дозвілєві й творчі активності після занять. До щоденної роботи були залучені висококваліфіковані працівники університету - викладачі, аспіранти й магістранти.

Через три роки роботи, коли більшість дітей піросли й пішли до школи, центр змінив формат і став простором післяшкільного дозвілля. Тут діти можуть відпочити після уроків, отримати допомогу з домашніми завданнями, займатися спортом і творчістю.

Волонтеріат продемонстрував здатність гнучко реагувати на змінні потреби дітей, які зростають у притулку, і залишаються відданими підтримці стільки, скільки це буде необхідно.

Посилання

СЛОВАЧЧИНА

Назва практики: **Молодь надихає**

Назва організації, місце розташування: **Mladý Bardejov – Міський молодіжний парламент, Бардейов, Словаччина**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Міський молодіжний парламент Mladý Bardejov розташований у місті Бардейов. Це місто з населенням близько 30 000 мешканців, що знаходиться на північному сході Словаччини, неподалік кордону з Польщею.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

Mladý Bardejov був створений у 2017 році як дорадчий орган при міській владі, а також як платформа для молоді, яка прагне активно долучатися до життя громади. Молодіжний парламент організує широкий спектр заходів, зокрема міжнародні програми (Erasmus+), волонтерські ініціативи та політичні дискусії. Це був єдиний молодіжний парламент у Словаччині, чії представники входили до всіх комітетів міської ради. Склад парламенту

регулярно оновлюється, і протягом останніх двох років він налічував 22 члени.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Молодіжні парламенти об'єднують найактивніших молодих людей міста - тих, хто прагне впливати на своє середовище, висловлюватися щодо актуальних тем і впроваджувати ініціативи відповідно до потреб своїх ровесників. Бардейовський молодіжний парламент є одним із найактивніших у Східній Словаччині. Хоча одна з його ключових особливостей - можливість прямої участі в роботі комітетів міської ради - залишилася у минулому, що певною мірою послабило дорадчу функцію, члени парламенту продовжують докладати зусиль, щоб залишатися впливовою та дієвою молодіжною групою.

До регулярних заходів належать передвиборчі дискусії з кандидатами на виборні посади, участь у церемонії покладання вінків на вшанування загиблих у Другій світовій війні, а також різноманітні волонтерські активності. Новим викликом для них стало завдання надихати молодь позитивними прикладами для майбутнього професійного вибору.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

Mladý Bardejov - це молодіжний парламент, який отримує підтримку муніципалітету Бардейова. Це дозволяє організувати

події майже без власного бюджету або завдяки використанню невеликих грантових програм. Така підтримка забезпечує сталість діяльності, хоча й не гарантує, що нинішня нейтральна (позапартійна) позиція буде збережена в майбутньому.

Останніми роками Mladý Bardejov започаткував кілька власних подій, спрямованих на збагачення дозвілля молоді, знайомство з успішними бардіївцями та зміцнення європейської громадянської свідомості.

Конференція Bardinspo. Перша конференція Bardinspo відбулася у 2024 році в найбільшій залі Бардієва - кінотеатрі на 300 місць, який повністю заповнили учні старших класів. Захід представив шість надихаючих історій, що доводять: у Бардієві також можна створити власну історію успіху. Друга конференція у 2025 році мала підзаголовок «Можливості в руках жінок». Вона знову представила шість історій, цього разу з акцентом на менш відомі професії та неприбутковий сектор.

Європейські п'ятниці. Напередодні виборів до Європейського парламенту Mladý Bardejov прагнув підвищити обізнаність молоді щодо цінностей ЄС та важливості його ролі для Словаччини, щоб стимулювати вищу виборчу активність. У травні 2024 року організація провела серію з п'яти тематичних «європейських п'ятниць» у різних форматах і локаціях: дискусію, вікторину, інформаційний день країн

ЄС, воркшоп із дезінформації та кінопоказ. У заходах загалом узяли участь понад 500 людей. Завдяки цим зусиллям виборча явка зросла на 12% порівняно з попередніми виборами до Європарламенту.

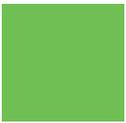
Літній кінотеатр під зорями (Letné kino pod hviezdami). Цю ініціативу створили для того, щоб компенсувати брак подій під відкритим небом у Бардієві. За два роки вона вже перетворилася на сталу традицію. Молодь організовує літній кінотеатр щотижня протягом канікул у співпраці з муніципалітетом Бардієва, місцевою кав'ярнею та локальними медіа. Вхід на покази - безкоштовний.

Mladý Bardejov є чудовим прикладом того, як молоді люди, навіть без дорослих керівників, здатні створювати ініціативи, що мають відчутний соціальний вплив.

Посилання

СЛОВАЧЧИНА

Назва кращої практики: **Стратегія для молоді - партисипативно!**

Назва організації, місце розташування: **Молодіжна рада Пряшівського регіону (RMPK), Пряшів, Словаччина**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Діти та молодь становлять близько третини населення Словаччини, і найбільша їхня частка проживає саме у Пряшівському регіоні. Серед особливостей регіону, що безпосередньо впливають на якість життя молодих людей, - нестача робочих місць та несприятливі економічні умови. Молоді люди називають серед найгостріших проблем відтік мізків, недостатність місцевої інфраструктури, дефіцит можливостей для працевлаштування та брак уваги до їхніх потреб.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

RMPK - це платформа, що об'єднує молодіжні організації Пряшівського регіону та формує їхній спільний голос. Вона акумулює діяльність неурядових організацій, молодіжних парламентів та неформальних молодіжних груп, які працюють із дітьми та молоддю.

Організація сприяє створенню й реалізації місцевої та регіональної молодіжної політики, а також підтримує молодіжну участь на шкільному, муніципальному та регіональному рівнях.

RMPK реалізує широкий спектр активностей для учнівських парламентів: грантову підтримку, освітні заходи та відзнаку «Знак якості» для активних і надихаючих шкільних парламентів. Також вона регулярно організовує неформальні освітні події, спрямовані на розвиток навичок, необхідних для успішного працевлаштування молоді - критичне мислення, комунікація, презентаційні вміння, командна робота та інші м'які навички.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

У сфері молодіжної політики серед органів влади досі переважає тенденція знецінювати потреби молодих людей або вважати їх несуттєвими. Представники влади нерідко виходять із припущення, що «знають», чого потребує молодь, однак реальні дії часто не відповідають справжнім запитам молодих людей.

Ідея про те, що молодь має бути повноправним учасником суспільних процесів, поки що не стала загальноприйнятою. Водночас практика доводить: залучення молоді є найефективнішим способом подолати фрустрацію, спричинену несприятливими умовами, і водночас допомагає ці умови змінювати.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

У 2023 році Пряшівський самоврядний край (PSK) ухвалив Молодіжну стратегію PSK на 2023–2028 роки. Цей середньостроковий документ став яскравим прикладом співпраці між місцевою владою та молодіжними організаціями Пряшівщини, побудованої на реальних потребах молодих людей.

Підготовку документа PSK делегував RMPK - як провідній платформі молодіжної роботи в регіоні.

Основою для Стратегії стало масштабне «Опитування потреб та якості життя молоді», у якому взяли участь понад 4 300 молодих людей. На основі його результатів 28 експертів із молодіжних організацій напрацьовували цілі та заходи Стратегії.

Фінальний документ пройшов обговорення та доопрацювання за участі молоді з різних частин регіону. Цілі Стратегії оцінюються щороку, а реалізація конкретних кроків відбувається завдяки співпраці широкого кола представників молодіжної роботи в Пряшівському краї.

Важливу роль у впровадженні відіграє Регіональна робоча група - платформа для діалогу у сфері молодіжної політики, яка проводить регулярні зустрічі протягом року.

Ще одним значущим досягненням стало те, що програма «молодь» уперше була включена до чинних грантових схем Пряшівського самоврядного краю.

Поява стратегії дозволила учасникам швидше та гнучкіше реагувати на потреби молодих людей. Упродовж наступних п'яти років документ стане основним орієнтиром для покращення якості життя молоді в регіоні.

СЛОВАЧЧИНА

Назва кращої практики: **Молоді філантропи дають молоді причину залишатися**
 Назва організації, місце розташування: **Громадська фундація Бардейова, Бардейов, Словаччина**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Громадська фундація Бардейова та команда «Молоді філантропи» працюють у місті Бардійов та навколишніх громадах. Місто з населенням близько 30 000 осіб розташоване на північному сході Словаччини, біля кордону з Польщею. Бардейов пишається своїм історичним центром, внесеним до списку ЮНЕСКО, і є спокійним місцем для життя. Проте, попри діяльність місцевих неурядових організацій, партисипативні процеси залишаються слабкими, а молодь має обмаль можливостей впливати на громадське життя.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

Громадська фундація Бардейова була створена у 2002 році для розвитку місцевої філантропії та активного громадянства через підтримку ініціатив і неурядових організацій. Чотирнадцять років тому

вона запустила програму «Молоді філантропи», засновану на концепції YouthBank, через яку передає молоді свої знання та досвід. Це єдина безперервна програма такого типу в Словаччині з моменту її заснування. Її мета - розвиток філантропії та волонтерства серед молоді, залучення її до вирішення потреб громади, а також підтримка таланту та ідей молодих людей.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Молодь у невеликих містах, таких як Бардейов, стикається з браком можливостей долучатися до діяльності, що створює соціальний вплив. Обмежена здатність впливати на своє оточення призводить до відчуття, що немає сенсу бути активним громадянином. Багато молодих людей мають обмежений доступ до партисипативних процесів ухвалення рішень і часто не мають необхідних навичок або простору, щоб їх розвивати.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ (ВПРОВАДЖЕННЯ, ДОСЯГНЕННЯ, СТАЛІСТЬ У МАЙБУТНЬОМУ)

Інноваційна грантова програма «Молоді філантропи» базується на концепції YouthBank і вже понад 14 років є єдиною в Словаччині. Програма допомагає молодим людям осмислювати свою громаду, визначати її потреби та пропонувати конкретні рішення. Наставник скеровує їх, розширює їхнє бачення, залучає зацікавлені сторони, підтримує фандрейзинг і допомагає оцінювати результати. Цей позитивний досвід сприяє більш активній життєвій позиції та зміцнює громаду - молодь охочіше хоче повертатися або продовжувати брати участь у житті міста.

Десятки молодих людей пройшли через програму, і кожна команда реагувала на актуальні потреби та проблеми. У 2023 році, році виборів у Словаччині, опитування показали, що лише 52% молоді цікавилися голосуванням, і багато хто хотів залишитися країну. Тому Громадська фундація Бардейова та «Молоді філантропи» приєдналися до загальнонаціональної

мобілізаційної кампанії «Я хочу залишитися тут» і організували власну кампанію. Вони створили онлайн-відео, де люди різного віку ділилися своїми мотиваціями голосувати. Також була проведена «Ніч молодих філантропів» - дискусія про важливість активного громадянства.

У межах загальнонаціональної кампанії вони організували «Фестиваль демократії» у чотирьох найбільших житлових районах Бардейова. Завдяки цим заходам молодь охопила значно більше своїх однолітків і здобула більшу видимість. «Молоді філантропи» навіть були представлені як позитивний приклад у подкасті Country of Youth. Кампанія «Я хочу залишитися тут» спричинила зростання інтересу до голосування серед молоді до 25 років на 16%.

ПОЛЬЩА

Назва кращої практики: **Посилення спроможності місцевих соціальних організацій**
Назва організації: **SIEĆ NGO Rzeszów – Aktywni Razem**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Жешув, столиця Підкарпатського воєводства, - «компактне місто» з населенням близько 200 000 жителів, потужний економічний та академічний центр на південному сході Польщі. Населення тут відносно молоде, мешканці відчувають сильний зв'язок із містом та регіоном і, як правило, поділяють більш ліберально-ліворядні погляди - на відміну від традиційного консерватизму навколишніх сільських територій.

ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

SIEĆ NGO Rzeszów – Aktywni Razem офіційно створено у 2024 році. Сьогодні мережа об'єднує понад 40 неурядових організацій із Жешува, Підкарпатського воєводства та інших регіонів Польщі. До неї входять організації, що працюють із людьми похилого віку, спортивні клуби, об'єднання людей з інвалідністю, підприємців, митців, а також ініціативи для дітей і молоді. Штаб-квартира мережі розташована у Жешуві, а Pub Spółdzielczy став постійним місцем зустрічей її учасників.

ПРОБЛЕМА / ПИТАННЯ

Мережу створено для того, щоб координувати діяльність численних менших соціальних організацій Жешува та околиць і посилити їхній вплив у діалозі з місцевою владою. Її ключова мета - домогтися визнання та належної оцінки потенціалу місцевих НУО.

Як зазначає координаторка мережі Катажина Мацеховська:

«Основна проблема, з якою ми стикалися, коли діяли окремо, - це доступ до представників влади. Тепер, коли у нас є обрана репрезентація, коли за нами стоять 40 організацій і ми можемо видати спільного листа, підписаного всіма учасниками, - наш вплив значно сильніший».

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

Процес налагодження мережевої взаємодії розпочався у 2023 році зі щомісячних «бізнес-сніданків для НУО», які проводилися у Pub Spółdzielczy або в Міжнародному інтеграційному центрі FENIKS. Попри невелику кількість учасників на старті, зустрічі послідовно продовжувалися й активно просувалися у соціальних мережах. Через рік зацікавленість значно зросла - до зустрічей почало долучатися дедалі більше організацій.

У 2024 році з'явилася група у WhatsApp, яка швидко перетворилася на інструмент для спонтанної координації спільних дій та обміну досвідом.

Як описує Катажина Мацеховська: «У мене є сцена та звукове обладнання, хтось інший позичає намети, хтось працює звукоінженером, інші відповідають за різні аспекти - і всі вони з різних організацій. Якщо подію організовую я - всі приходять допомагати. Якщо організовує хтось інший - ми йдемо до них. Я позичаю своє обладнання безкоштовно. Саме тому організації, які не мають коштів на оренду професійної техніки, можуть отримати її всередині мережі - і це величезна цінність, бо інакше багато хто просто не зміг би працювати».

Мережа також надає підтримку організаціям у підготовці проектних заявок. Сім НУО вже успішно отримали мінігранти для роботи з людьми похилого віку, а також профінансовано інші проекти - у сфері спорту й суміжних напрямках.

У 2025 році SIEĆ NGO Rzeszów – Aktywni Razem організувала два масштабні пікніки НУО (06.07.2025 та 30.08.2025), отримавши від міської влади суттєву матеріальну й організаційну підтримку. Завдяки цьому тисячі жителів Жешува змогли познайомитися з діяльністю різних організацій мережі.

- Її основою є регулярні «бізнес-сніданки для НУО» та створення комунікаційної групи WhatsApp для швидкої координації та обміну знаннями.
- Мережа забезпечує взаємний обмін ресурсами й обладнанням, що особливо важливо для організацій з обмеженим бюджетом.
- Організації отримують підтримку у написанні проектів і вже мають успішні приклади залучення грантів.
- Співпраця з міською владою дала можливість організувати пікніки НУО та популяризувати діяльність організацій серед широкої громади.

ВИСНОВКИ

- Практика зміцнює спроможність численних менших соціальних організацій та посилює їхній голос у взаємодії з місцевою владою.

ПОЛЬЩА

Назва кращої практики: **Фестиваль культури прикордоння «Folkowisko»**
 Назва організації: **Асоціація анімації культури прикордоння «Folkowisko»**
(Stowarzyszenie Animacji Kultury Pogranicza Folkowisko)

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Гораяц - невелике село в Підкарпатському воєводстві, розташоване всього за 15 км у прямій лінії від польсько-українського кордону. Тут мешкає близько 40 постійних жителів. Це сільськогосподарська місцевість, віддалена від великих міст і водночас вразлива до типових демографічних проблем: старіння населення, безробіття, відтік молоді. Хутір Гораяц є базою Асоціації та водночас агротуристичним об'єктом.

КОРОТКИЙ ОПИС

Асоціація «Folkowisko» була створена у 2012 році, щоб формалізувати діяльність команди ентузіастів, які організували Фестиваль культури прикордоння «Folkowisko». Її місія - відроджувати культурне життя територій, позначених складною

історією, перетворюючи їх на простори співпраці, діалогу та примирення.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Жива пам'ять українсько-польського конфлікту, а також сучасна соціально-економічна депресія малих прикордонних громад сформували запит на спільноту, яка могла б виходити за межі історичних травм, кордонів і стереотипів. Метою стало дати людям інструменти для спільних дій та повернення до своєї локальної ідентичності.

Сьогодні ця спільнота охоплює не лише культурну діяльність, а й підтримку українських біженців та допомогу постраждалим від російсько-української війни.

Марта Полтович-Бобак, членкиня правління Асоціації «Folkowisko», пояснює:

«Найкращий приклад - наш флагманський продукт, Фестиваль. Його принцип - як і принцип усієї нашої діяльності - у тому, що спершу приходьте й розкажіть нам, які у вас суперсили, а тоді використовуйте їх на спільне благо».

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

Фестиваль «Folkowisko» виріс із неформальних зустрічей прихильників фолк-культури у 2008–2010 роках. Уже в 2011 році вони

переросли у повноцінний фестиваль, який згодом став основою для створення Асоціації.

Зі зростанням інтересу та кількості відвідувачів організація поступово перейшла до професійніших підходів.

Члени асоціації щомісяця проводять онлайн-зустрічі, що стають інтенсивнішими у підготовчий період. Перед самим Фестивалем усі волонтери - незалежно від досвіду - проходять спеціальне навчання, яке виконує подвійну функцію: технічну та інтеграційну.

Марта Полтович-Бобак розповідає:

«Кожен із нас, незалежно від того, скільки років працює на Фестивалі, проходить навчання. Перед початком ми маємо зустріч, де можемо познайомитися та інтегруватися. (...) Якось ми серед ночі пішли в ліс, і між деревами була натягнута стрічка, по якій треба було пройти, не торкаючись землі. Це була просто гра, але всі раптом сприйняли її серйозно. І 17-річний хлопець розуміє, що повинен допомогти мені, жінці за 50, упоратися із завданням. І це вчить відповідальності».

Кожна ініціатива, яка відповідає системі цінностей Асоціації, уважно вислуховується, обговорюється й реалізується за змістовної та технічної підтримки всієї спільноти.

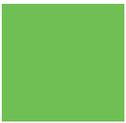
Марта Полтович-Бобак наголошує:

«Співвідповідальність - це важливо. Відкритість до людей і вміння бачити потенціал кожного. Передача знань - надзвичайно цінна. Якщо приходить хтось зовсім "ззовні", він бачить те, чого ми вже не помічаємо. Бо ми в Асоціації так довго, що деякі речі для нас стали очевидними. А хтось може сказати: "Слухайте, а можна зробити інакше"- і це теж велика цінність».

ВИСНОВКИ

- Важливу роль у зміцненні спільноти відіграє визнання та цінування внеску волонтерів, а також культура спільного святкування і взаємної підтримки.
- Молодь природно активізується через залучення до спільної роботи та ставлення до кожного учасника як до важливого члена команди.
- Усі волонтери проходять інтеграційне й технічне навчання (зокрема з першої допомоги та кризового реагування), що формує відповідальність і здатність до співпраці.
- Кожна ідея, яка узгоджується з цінностями Асоціації, проходить обговорення та реалізується за повної підтримки спільноти, що дозволяє людям відчувати свою значущість і відповідальність.

ПОЛЬЩА

Назва кращої практики: **Rzeszów Mobile Paths: Інклюзія в логістичній сфері**
Назва організації: **Фундація CONTEO**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Хоча точні й актуальні дані щодо кількості людей з інвалідністю в Жешуві відсутні, за оцінками Центрального статистичного управління близько 10% населення має офіційно підтверджений статус інвалідності. Міська влада регулярно виділяє кошти через конкурсні програми на ініціативи, спрямовані на соціальну та професійну інтеграцію людей з інвалідністю.

КОРОТКИЙ ОПИС

Фундацію CONTEO створено у 2022 році фахівцями з багаторічним досвідом у логістичній галузі та соціальній економіці. Її ключові цілі - популяризація сталого транспорту, підтримка місцевих громад у сфері екології та екоосвіти, а також поєднання інноваційних наукових рішень із бізнесом.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Більшість ініціатив, спрямованих на активізацію та інтеграцію людей з інвалідністю, зосереджуються виключно на соціальних аспектах. Значно менше уваги приділяється

професійному напрямку, а програми, які дають людям з інвалідністю конкретні інструменти для старту чи розвитку кар'єри, є поодинокими.

Додатковим бар'єром залишається низька обізнаність роботодавців щодо реального потенціалу людей з інвалідністю, їхніх компетенцій і можливостей.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

Проект «Rzeszów Mobile Paths: Інклюзія в логістичній сфері» охопив 20 молодих людей з інвалідністю (порушеннями руху, слуху та інтелектуальними особливостями) віком до 35 років.

УЧАСНИКИ ПРОЙШЛИ:

- психологічний тренінг - мотивація до працевлаштування, подолання страху виходу на ринок праці;
- тренінг із пошуку роботи - практичне опрацювання стратегій ефективного працевлаштування у конкретні строки;
- кваліфікаційний тренінг з основ логістики - базові знання про професію та шляхи здобуття спеціалізованих компетенцій.

Усі тренінги проводилися у гібридному форматі (офлайн + онлайн), щоб забезпечити максимальну доступність.

Десятеро найбільш активних учасників пройшли 14-денне стажування в логістичній компанії.

Президентка Фондації CONTEO, Катажина Гнат, зазначає:

«Нам хотілося, щоб потенційні роботодавці могли справді познайомитися з людьми з інвалідністю і побачити в них працівників. І це спрацювало - наприкінці стажування нам повідомили, що відкрито дві вакансії для негайного працевлаштування: одну на виробничій лінії, іншу - в офісі. Роботодавці зрозуміли, що краще працевлаштовувати людей з інвалідністю, ніж просто сплачувати внески до PFRON - адже вони реально виконують роботу. Логістика чудово підходить для людей з інвалідністю: обробка маршрутів, експедирування - усе це сьогодні можна робити дистанційно».

МАЙБУТНІЙ РОЗВИТОК / МАСШТАБУВАННЯ

Фондація активно працює над тим, щоб розширити цей підхід до регіонального й національного рівня. Запропонована модель - психологічний тренінг +

тренінг із пошуку роботи + вступний професійний модуль + коротке стажування - може бути застосована й до інших професій.

Також ведуться перемовини про співпрацю із жіночою в'язницею в межах програми запобігання рецидивізму, щоб підтримати жінок у професійній активізації, інтеграції та адаптації на новому місці проживання.

ВИСНОВКИ

- Основна мета практики - професійна активізація людей з інвалідністю, що є рідкістю порівняно з суто соціальними ініціативами.
- Проєкт охопив 20 учасників з різними видами інвалідності до 35 років.
- Учасники пройшли серію тренінгів у доступному, гібридному форматі.
- 10 осіб завершили стажування, завдяки чому роботодавці змогли побачити їхній потенціал.
- Двоє учасників отримали конкретні пропозиції працевлаштування.
- Фондація CONTEO працює над масштабуванням моделі та розглядає її застосування в інших професійних сферах, включно зі співпрацею з жіночою в'язницею.

РУМУНІЯ

Назва кращої практики: **Alzheimer Café Oradea – Простір громади для підтримки та інклюзії людей, які живуть із деменцією**

Назва організації, місце розташування: **Caritas Catolica Oradea, м. Орадея, повіт Біхор, Румунія**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Орадея - місто на північному заході Румунії, неподалік угорського кордону, із приблизно 180 000 жителів. Відоме своєю культурною динамікою та архітектурою в стилі ар нуво, воно має потужні традиції громадської активності та ініціатив, що базуються на участі громади. Така соціальна атмосфера створює сприятливе підґрунтя для інноваційних проєктів, спрямованих на підтримку ментального здоров'я та інклюзії.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

Caritas Catolica Oradea - відома соціальна та медична організація, що входить до міжнародної мережі Caritas. Її діяльність спрямована на підтримку

вразливих осіб, людей похилого віку та сімей, які переживають складні життєві обставини. Організація спирається на професійні та волонтерські послуги, просуваючи принципи солідарності, людської гідності та співчуття в громаді.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Кількість людей, які живуть із деменцією, зростає щороку. Водночас сім'ї нерідко стикаються з браком фахової підтримки, достовірної інформації та соціальних зв'язків. Стигма, ізоляція та емоційне виснаження вражають і пацієнтів, і доглядальників. В Орадії виникла виразна потреба у відкритому, дружньому просторі, де люди, яких торкнулася деменція, могли б знайти розуміння, підтримку та відчуття належності.

Орадея,
Piața Ion Creangă nr. 2

03 59 427 777

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

У 2021 році Caritas Catolica Oradea створила Alzheimer Café Oradea - ініціативу, натхненну міжнародними моделями Alzheimer Café з Нідерландів, Німеччини та Франції. Це простір, де раз на два тижні зустрічаються люди з деменцією, їхні родини, спеціалісти та волонтери, щоб обмінятися досвідом, навчатися та підтримувати одне одного.

Кожна зустріч присвячена практичним темам: управлінню симптомами, стратегіям комунікації, правам пацієнтів, когнітивним вправам і нефармакологічним методам терапії. Тепла атмосфера сприяє відкритому діалогу й емоційній підтримці.

Згодом ініціатива розширилася через партнерства з медичними, освітніми, соціальними та церковними інституціями. Інформаційні кампанії, конференції та навчання для доглядальників посилили її вплив. Волонтери з різних сфер - медицини, освіти, мистецтва, комунікацій - відіграють ключову роль у підтримці проєкту.

У майбутньому Alzheimer Café Oradea планує поширитися на інші міста, розробити доступні навчальні

матеріали та розширити міжнародні партнерства. Ініціатива вже сьогодні є сталою, відтворюваною моделлю підтримки та інклюзії людей, яких торкнулася деменція.

Посилання

РУМУНІЯ

Назва кращої практики: **Рекреаційні та освітні заходи для дітей і молоді з інвалідністю в Реабілітаційному шпиталі Băile 1 Mai**

Назва організації, місце розташування: **Асоціація Cătunul Verde, Băile 1 Mai, повіт Біхор, Румунія**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Băile 1 Mai - курортне містечко біля Орадії, відоме реабілітаційними та медичними послугами. Місцевий шпиталь приймає дітей і молодь з інвалідністю з усієї Румунії, які перебувають тут на тритижневих програмах лікування та відновлення.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

Асоціація Cătunul Verde - неурядова організація зі штаб-квартирою в Орадії, що просуває екологічну освіту, волонтерство та культуру солідарності. Проєкти організації спрямовані на підтримку вразливих груп та розвиток активного громадянства.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Діти та молоді люди, які тривалий час перебувають на реабілітації, часто переживають нудьгу, ізоляцію та емоційну втому через брак структурованих рекреаційних активностей. Волонтери додають до їхнього щоденного досвіду гру, творчість та емоційну підтримку, допомагаючи відновити самооцінку й радість від спілкування.

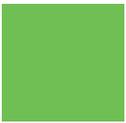
ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

Щоб відповісти на цю потребу, Асоціація Cătunul Verde проводить регулярні рекреаційні та освітні заняття для дітей, які перебувають у шпиталі. Під час кожного візиту волонтери проводять приблизно три години за творчими майстернями, іграми, музичними й театральними вправами.

З 2023 року до ініціативи додано компонент дарування книжок, що заохочує дітей читати та розвивати увагу. Кожен візит завершується невеликими символічними подарунками, які створюють теплі спогади.

Проєкт реалізується 7–10 разів на рік і охоплює 50–80 дітей щоразу, стаючи прикладом емпатії та інклюзії на рівні громади.

РУМУНІЯ

Назва кращої практики: **Run For It! – Благодійний спортивний захід на підтримку місцевих громадських ініціатив**

Назва організації, місце розташування: **Громадська фундація м. Одорхею-Секуєск, повіт Харгіта, Румунія**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Одорхею-Секуєск - муніципалітет у повіті Харгіта, розташований у серці Секейського краю, із приблизно 34 000 жителів. Місто має сильний громадський дух і традицію співпраці між громадськими організаціями, державними установами та бізнесом, що сприяє солідарності та сталому розвитку.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

Громадська фундація Одорхею-Секуєска сприяє громадянській активності, солідарності та здоровому способу життя через благодійні спортивні події. Вона об'єднує сотні учасників, спонсорів і волонтерів для реалізації важливих місцевих проєктів.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

У багатьох громадах місцеві ініціативи страждають від нестачі фінансів і слабкої видимості. Невеликі організації мають цікаві ідеї, але бракує ресурсів для їх втілення. Також рівень участі громадян у спільнотних і благодійних заходах часто низький через відсутність подій, які справді залучають та об'єднують.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

Run For It! - щорічний благодійний спортивний захід, який поєднує рух, радість та солідарність. Учасники - індивідуальні бігуни, команди або компанії - долають дистанцію, підтримуючи місцеві проєкти, запропоновані НУО, школами чи громадськими групами.

Кожен подоланий кілометр символізує внесок у спільне благо, а пожертви спрямовуються безпосередньо на реалізацію обраних ініціатив.

Str. Kossuth Lajos 20

Захід проходить у дружній, інклюзивній атмосфері, заохочуючи участь людей різного віку. Run For It! створює міцні зв'язки між громадянами, бізнесом і громадськими організаціями. Щороку десятки проєктів отримують фінансову та логістичну підтримку.

З часом Run For It! став символом активної солідарності та громадянської відповідальності, демонструючи, що спортивна подія здатна створювати тривалий соціальний ефект.

Посилання

УГОРЩИНА

Назва кращої практики: **Молодіжний громадський центр у Сече ні (Szécsény)**
Назва організації, місце розташування: **Асоціація молоді Egyesek – Сече ні, Угорщина**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Сече ні, розташований у медьє Ноград, є одним із найбільш соціально вразливих регіонів Угорщини. Можливості для роботи та освіти обмежені, а соціальні зв'язки ослабли. Багато молодих людей виростають у сім'ях із низьким рівнем освіти та рано стикаються з безробіттям. Оскільки більшість молодіжних клубів та громадських просторів зникли, місцева молодь позбавлена безпечних і надихаючих місць для зустрічей, навчання та спілкування.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

Заснована у 2000 році, Асоціація молоді Egyesek підтримує молодь, молодіжних працівників і громади в саморозвитку, активному громадянстві та соціальній відповідальності. Вона забезпечує неформальне навчання через національні та

міжнародні обміни, тренінги, волонтерські програми (зокрема в межах Erasmus+ та Європейського корпусу солідарності), а також місцеві ініціативи. З 2012 року організація зосереджена на розвитку навичок і побудові спільнот у мікрорегіоні Сече-ня, роблячи акцент на соціальних навичках, англійській мові та місцевій активності.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Медьє Ноград стикається з глибокими соціально-економічними викликами: безробіттям, браком можливостей і слабкими мережами громади. Молоді люди майже не мають можливостей знайомитися з іншими культурами чи брати участь у громадському житті. Відсутність молодіжних просторів обмежує формування дружніх зв'язків, знижує самооцінку та ускладнює уявлення майбутнього в регіоні. Школи часто не мають

ресурсів для забезпечення досвідного навчання, яке розвиває критичне мислення, творчість і соціальні навички.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

У 2024 році Egyesek придбала занедбаний диско-клуб у Сече ні завдяки фандрейзингу, заощадженням і підтримці партнерів. Реновація стала спільною справою: місцева молодь і волонтери долучаються до прибирання, ремонту та облаштування території, що сприяє почуттю причетності та взаємної підтримки. Партисипативне планування забезпечує створення простору, який справді відповідає потребам громади.

Молодіжний дім функціонує як центр неформального навчання, культурних подій та міжнародних молодіжних програм. Навіть під час ремонту щомісяця проводять 1-2 події - ігрові вечори, барбекю, походи - для зміцнення довіри та відчуття належності. Партнерства з місцевими культурними організаціями та муніципалітетом посилюють локальну інтеграцію, а самоорганізована молодіжна спільнота бере на себе відповідальність за діяльність та простір.

Молодіжний дім має працювати на довгостроковій основі, офіційне відкриття заплановане на 2025 рік. Регулярні програми, воркшопи та клуби й надалі зосереджуватимуться на розширенні можливостей молоді, залученні громади та розвитку соціальної відповідальності. У 2026 році колишню паб-зону планують перетворити на простір для ширшої громади, включно з кімнатами на 15–20 осіб для місцевих та міжнародних програм.

Посилання

УГОРЩИНА

Назва кращої практики: **Бюджет учнів - навчання демократії**

Назва організації, місце розташування: **Асоціація «Альтернативні спільноти» - Дебрецен, Угорщина у співпраці з K-Monitor - Будапешт, Угорщина**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Дебрецен - друге за величиною місто Угорщини, близько 200 000 жителів, регіональний центр освіти та культури. Значну частину населення становлять учні старших класів і студенти. Освітнє середовище міста створює ідеальні умови для випробування моделей участі та громадянської активності молоді.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

Асоціація «Альтернативні спільноти» - громадська організація з Дебрецена, яка працює в галузі організації громад, залучення молоді та соціальної участі. Вона зміцнює місцеві громади через партисипативні методи та інклюзивну громадянську освіту.

K-Monitor - це будапештська НУО, що просуває прозорість, громадянську участь і демократичні інновації. Разом вони адаптують та тестують інструменти партисипативної демократії для різних локальних контекстів.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

У централізованій освітній системі Угорщини учні мають дуже мало можливостей для реальної участі у прийнятті рішень, що стосуються шкільного середовища. Хоч учнівські ради формально існують, їхній вплив

залежить від відкритості керівництва школи. Дослідження показують низький рівень громадянської активності та політичної довіри серед угорської молоді, що послаблює демократичну культуру.

Організації прагнули подолати цей демократичний дефіцит шляхом створення для учнів реальної можливості взяти участь у прозорому процесі прийняття рішень, заснованому на правилах, та зрозуміти, як спільна відповідальність і співпраця впливають на їхню спільноту.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

«Бюджет учнів» - перший у школах Угорщини процес партисипативного бюджетування. У 2021–2022 роках він був запущений як пілот у середній школі ім. Ференца Меддьєші в Дебрецені. За підтримки Посольства США та менторства Центру майбутнього Аризони в межах глобальної мережі People Powered, учні отримали контроль над 350 000 форинтів для покращення шкільного середовища.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ:

1. Підготовка та залучення:

учнів і вчителів інформували; було створено робочу групу з мотивованих учнів.

2. Збір ідей:

учні подали 30 пропозицій через скриньки та онлайн-форми.

3. Опрацювання ідей:

за участі менторів і вчителів ідеї перетворили на 10 реалістичних проєктів.

4. Кампанія:

автори ідей створили плакати, відео, проводили промоцію.

5. Голосування:

понад 380 учнів проголосували за допомогою кабінок і виборчих скриньок.

6. Реалізація:

перемогли проєкти «кімната відпочинку» та коробки з гігієнічними засобами для дівчат.

7. Оцінка:

аналіз досвіду та рекомендації на майбутнє.

ДОСЯГНЕННЯ:

- участь майже всієї школи;
- розвиток у учнів навичок проєктування, бюджетування та кампаній;
- зростання довіри між учнями та керівництвом школи;
- демонстрація гнучкості моделі партисипативного бюджетування.

МАЙБУТНЄ ТА СТАЛІСТЬ

Партнери прагнуть поширити модель на інші школи та молодіжні спільноти. Для довгострокової сталості вони пропонують закріпити бюджетну лінію в річному шкільному фінансуванні. Модель може доповнити громадянську освіту та інші шкільні ініціативи, зміцнюючи демократичні навички молоді.

Посилання

УГОРЩИНА

Назва кращої практики: **Щасливі вулиці - активні місцеві мешканці**
Назва організації, місце розташування: **Громадська фундація Егера - Егер, Угорщина**

ХАРАКТЕРИСТИКА МІСЦЕВОСТІ

Егер - історичне, комфортне для життя місто з сильною локальною ідентичністю. Як розвинений мікрорегіональний центр, він має значний економічний і культурний потенціал, туристичні ресурси та численні інституції. Хоч регіон і вважається менш розвиненим, місто має достатні можливості для розвитку. Проте громадянське суспільство в Егері малодинамічне: більшість НУО - старіючі, кооперація між секторами слабка, культура благодійності нерозвинена, молоді фахівці виїжджають. Зникають громадські простори, суспільство індивідуалізується, активне громадянство слабшає. Водночас формується новий середній клас, здатний відновлювати соціальну залученість.

КОРОТКИЙ ОПИС ОРГАНІЗАЦІЇ

Громадська фундація Егера створена у 2021 році десятьма місцевими мешканцями з метою зробити місто більш придатним для життя, де спільноти процвітають, а громадяни активно долучаються до рішень. Її діяльність охоплює: локальний фандрейзинг, мікрогранти та розбудову громади. Важливою метою є встановлення партнерств між приватним, державним та громадським секторами.

ОПИС ПРОБЛЕМИ / ПИТАННЯ

Попри культурну спадщину та потенціал, мешканці Егера відчують низьку спроможність впливати на своє середовище. Люди не вірять, що можуть змінити щось самостійно. Політична поляризація

також впливає на взаємодію місцевих мешканців. Потрібні ініціативи, які будуть об'єднувати людей навколо спільних цінностей та справ.

ОПИС КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

Програма «Щаслива вулиця» була запущена у 2023 році. Вона виходить із простого принципу: місцеві громади міцнішають, коли люди зустрічаються, знають одне одного та разом вирішують локальні питання.

Основна ідея: мешканці - найкращі експерти у питаннях того, чого бракує на їхній вулиці, що потрібно та що зробить життя кращим. Якщо надати їм невеликий ресурс, вони самі організують, реалізують та створять бажану якість життя.

Програма надає малі, доступні гранти на ініціативи сусідів, спрямовані на зустрічі, спільність, використання спільних просторів і колективну дію: спільні кулінарні дні, пікніки, вуличні свята, міське садівництво чи маленькі акції з покращення двору або будинку.

«Щаслива вулиця» не приносить «готову спільноту» - вона допомагає людям створити її самим. До 2025 року найактивніші учасники першого року стали волонтерами програми та самі керують робочою групою. Це і є справжній ефект участі: люди не просто долучаються - вони привласнюють свою спільноту.

ФАЗИ ПРОГРАМИ «ЩАСЛИВА ВУЛИЦЯ»:

Оголошення конкурсу. Фундація оголошує прийом заявок: мешканці надсилають короткі листи-наміри від команд із 2–3 людей.

Початкова зустріч. Особиста зустріч заявників із командою Фундації; обговорення ідей, знайомство, формування довіри.

Менторство та супровід. Волонтери - колишні учасники - підтримують нових організаторів: допомагають планувати, реалізовувати, ведуть комунікацію, збирають фото та відгуки.

Комунікація та промоція. Кожна подія висвітлюється у соцмережах Фундації, підвищуючи залучення громади.

Підсумкова зустріч. В кінці року організатори збираються, діляться досвідом, проговорюють виклики й пропонують покращення.

Методологія базується на особистих зв'язках, практичній підтримці та циклічному зворотному зв'язку. Програма не лише фінансує ініціативи, а й формує активні міські спільноти.

Посилання

Матеріали цієї публікації були підготовлені в межах проєкту «Від Альп до Карпат: зміцнення моделей врядування для сталого розвитку гірських територій у Центральній Європі / Central Mountain», що реалізується за підтримки програми Interreg CENTRAL EUROPE за співфінансування Європейського фонду регіонального розвитку. Участь угорського партнера в проєкті співфінансується Урядом Угорщини. Проєкт співфінансується Урядами Чеської Республіки, Угорщини, Польщі та Словаччини у рамках Програми ґрантів Міжнародного Вишеградського Фонду. Місія Фонду – сприяти впровадженню ініціатив регіонального розвитку у Центральній Європі.

ПОДЯКА

Щиро дякуємо всім нашим партнерам і донорам, які зробили внесок у розробку цієї публікації та її поширення. Проєкт реалізується за підтримки програми Interreg CENTRAL EUROPE за співфінансування Європейського фонду регіонального розвитку.

Інформація та погляди, викладені в цій публікації, належать авторам і не обов'язково відображають офіційну позицію донорів, програми Interreg CENTRAL EUROPE чи Міжнародного Вишеградського фонду.

Усі матеріали з описом кращих практик були надані нашими партнерськими організаціями громадянського суспільства, які співпрацюють у межах Карпатської платформи громадянського суспільства задля посилення ролі ОГС у Карпатському євро регіоні (прикордонних сільських територіях Угорщини, Румунії, Словаччини, Польщі та України).

Детальна інформація про проєкт «Карпатське громадянське суспільство»:

<https://www.karpatokalapitvany.hu/en/tartalom/carthian-civil-society-platform>

www.karpatnet.com

www.karpatokalapitvany.hu

Interreg
CENTRAL EUROPE

Co-funded by
the European Union

Central Mountains

Видано у 2025 році

Відповідальний редактор, видавець: Карпатський фонд - Угорщина

